

Тема 14. Правова поведінка та юридична відповідальність

- **1. Правова (юридично значуща) поведінка: поняття, ознаки і види.**
- **2. Поняття, ознаки та види правопорушень.**
- **3. Склад правопорушення.**

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ:

1. **Правова поведінка.**
2. **Правомірна поведінка.**
3. **Зловживання правом.**
4. **Об'єктивно протиправне діяння.**
5. **Правопорушення.**
6. **Склад правопорушення.**
7. **Суб'єкт правопорушення.**
8. **Суб'єктивна сторона правопорушення.**
9. **Об'єкт правопорушення.**
10. **Об'єктивна сторона правопорушення.**
11. **Вина (у формі умислу або необережності)**
12. **Мотив правопорушення.**
13. **Мета правопорушення.**

1. Правова (юридично значуща) поведінка: поняття, ознаки і види

ПРАВОВА (ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩА) ПОВЕДІНКА-
врегульована нормами права поведінка особи, що має певні юридичні наслідки.

ОЗНАКИ ПРАВОВОЇ (ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ) ПОВЕДІНКИ:

- 1) соціальна значимість** (соціально корисна, нейтральна чи шкідлива);
- 2) свідомо-вольовий характер;**
- 3) зовнішній вираз у вигляді дії або бездіяльності;**
- 4) структурованість** (суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона);
- 5) регламентованість правом;**
- 6) наявність механізму державного контролю;**
- 7) наявність юридичних наслідків.**

**Правова (юридична значуща) поведінка
завжди являє собою єдність двох сторін –
суб'єктивної (внутрішньої) і об'єктивної (зовнішньої)**

•ПРАВОВА (ЮРИДИЧНА ЗНАЧУЩА) ПОВЕДІНКА

•СУБ'ЄКТ

•фізична чи юридична особа, наділена правосуб'єктністю

•СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

•внутрішнє ставлення суб'єкта до свого діяння

•ОБ'ЄКТ

•явища навколишнього середовища, на які спрямовані діяння

•ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

• форма зовнішнього прояву вчинку

Залежно від *соціального* і *юридичного* оцінювання:

• ВИДИ ПРАВОВОЇ (ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ) ПОВЕДІНКИ

• правомірна

• *соціально корисна чи допустима* та *відповідає нормам права*

• неправомірна (протиправна)

• ПРАВОПОРУШЕННЯ

• *соціально шкідлива чи небезпечна* та *не відповідає нормам права*

• ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ

• *як правило, відповідає нормам права*, але
є соціально-шкідливою

• об'єктивно протиправне діяння

• *має зовнішні ознаки правопорушення*, але *в його складі відсутній суб'єкт або суб'єктивна сторона*

ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА-

вид юридично значущої поведінки, яка є суспільно-корисна чи суспільно-допустима та відповідає нормам права.

ОСОБЛИВОСТІ:

- 1) *відповідає нормам права (правомірність);*
- 2) *соціально корисна чи допустима;*
- 3) *позитивні або нейтральні юридичні наслідки;*
- 4) *гарантується необхідними правовими механізмами і відповідною державною діяльністю (як мірами заохочення, так і мірами державного примусу).*

Наприклад, правом допускаються неучасть у виборах, відмова від народженої дитини.

ВИДИ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ

залежно від мотивації правомірної поведінки

- **принципова** (активна)
- **звичайна** (звична, позитивна)
- **конформістська** (приспосовницька, пасивна)
- **маргінальна**

за суспільним значенням

- **необхідна** (сплата податків)
- **бажана** (реалізація права на освіту)
- **допустима** (розлучення, страйк)

за об'єктивною стороною

- **правомірні дії**
- **правомірна бездіяльність**

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ — це реалізація суб'єктивного права в такій формі, коли право здійснюється всупереч його призначенню і спричиняється шкода іншим учасникам суспільних відносин.

ОСОБЛИВОСТІ:

- 1) можливе *під час здійснення особою суб'єктивного права*;
- 2) суб'єктивне право реалізується *всупереч його призначенню*;
- 3) особа *переслідує свій інтерес*, що суперечить інтересам суспільства і держави;
- 4) відбувається *заподіяння шкоди* або створення реальної *загрози* її заподіяння іншим суб'єктам;
- 5) тягне за собою *настання юридичних наслідків*.

НАЙБІЛЬШ ШКІДЛИВІ: зловживання владою та службовим становищем, зловживання монопольним становищем на ринку, фіктивне банкрутство, а також деякі види зловживання батьківськими правами (експлуатацію дитини, примушування її до жебракування і бродяжництва, жорстоке поводження з дитиною).

МЕНШ ШКІДЛИВІ: укладання удаваних правочинів, укладання фіктивних шлюбів).

ЗЗОВНІ ЛЕГАЛЬНІ, тобто такі, що ЗАКОНОМ ПРЯМО НЕ ЗАБОРОНЕНІ, АЛЕ НЕПРАВОМІРНИМИ ЗА СВОЄЮ СУТНІСТЮ: зловживання процесуальними правами з метою невинуватеного затягування судового процесу (заявлення численних необґрунтованих відводів суддям, нез'явлення представників учасників судовою процесу в судові засідання без поважних причин та без повідомлення причин, подання необґрунтованих клопотань про вчинення судом процесуальних дій та ін.)

1) Може визнаватися правопорушенням і передбачати юридичну відповідальність.

“... Стаття 205. Фіктивне підприємництво

1. Фіктивне підприємництво, тобто створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона, - карається ...”.

КРИМІНАЛЬНИЙ
КОДЕКС
України

16

“... Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем

1. Зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, - карається ...”.

2) Може заборонятися законом та тягнути за собою негативні юридичні наслідки.

“... Стаття 235. Правові наслідки удаваного правочину

1. Удаваним є правочин, який **вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили.**

2. Якщо буде встановлено, що правочин був вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, **відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили. ...”.**

“... Стаття 40. Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду

2. Шлюб визнається недійсним за рішенням суду у разі його **фіктивності.**

Шлюб є фіктивним, якщо його укладено жінкою та чоловіком або одним із **них без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя. ...”.**

3) Може бути зовні легальними (законом прямо не заборонені), але неправомірними за своєю сутністю, оскільки спрямовані на задоволення неправомірного інтересу, досягнення неправомірної мети.

“... Стаття 44. Неприпустимість зловживання процесуальними правами

1. Учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; **зловживання процесуальними правами не допускається. ...”.**

“... Стаття 13. ...

Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. ...”.

У земельному праві право одного землекористувача розпоряджатися своєю землею на власний розсуд може шкодити правам іншого сусіднього землекористувача у багатьох життєвих випадках, наприклад, при тривалому запустінні земель, необробці ділянки або ж, навпаки, будівництву об'єкта на межі з ділянкою іншого власника, що впливає на екологію чи комерційну привабливість, вартість останньої.

ОБ'ЄКТИВНО ПРОТИПРАВНЕ ДІЯННЯ - поведінка, що має зовнішні ознаки правопорушення, але в його складі відсутній суб'єкт чи суб'єктивна сторона.

ОСОБЛИВОСТІ:

- 1) *неправомірна* (суперечить нормам права);
- 2) відсутність *суб'єкта правопорушення* (*вчинення вбивства особою, яка не досягла 14-річного віку*);
- 3) *відсутністю вини* (суб'єктивної сторони правопорушення) (*пошкодження майна громадян пожежником у процесі гасіння пожежі*);
- 4) *може бути як соціально шкідливою так і соціально корисною* (*коли свідоме порушення окремих правових вимог є єдиною можливістю особи запобігти значній шкоді або завданням меншої шкоди відвернути настання більшої*);
- 5) *викликає різноманітні юридичні наслідки.*

1) Може бути підставою юридичної (майнової) відповідальності особи

“... Стаття 1187. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки

2. Шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, *відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі* (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) *володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку. ...”.*

“... Стаття 1173. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування

1. Шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, *відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цих органів. ...”.*

2) Може бути підставою юридичної відповідальності інших осіб

“... Стаття 1178. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою

1. **Шкода, завдана малолітньою особою** (яка не досягла чотирнадцяти років), **відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном** чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. ...”.

“... Стаття 1179. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою

1. Неповнолітня особа (у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років) відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах.

2. **У разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником**, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Якщо неповнолітня особа перебувала у закладі, який за законом здійснює щодо неї функції піклувальника, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, якщо він не доведе, що шкоди було завдано не з його вини. ...”.

3) Може призвести до застосування відповідних примусових заходів, які не пов'язані з юридичною відповідальністю

“... Стаття 105. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру

1. Неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання.. ...”.

“... Стаття 92. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру

Примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь. ...”.

**4) Можуть не тягти за собою юридичної відповідальності,
а також застосування примусових заходів.**

ПРАВОВИЙ КАЗУС (ВИПАДОК) – це заподіяння шкоди без винного ставлення до неї зі сторони особи, яка таку шкоду спричинила.

НАПРИКЛАД, людина йшла по тротуару, підсковзнулася і, падаючи, збила з ніг іншу людину, яка в результаті падіння було тяжко травмована. Або, падіння людини на дорозі через ожеледицю, що спричинило пошкодження чужого майна.

ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ (НЕПЕРЕБОРНА СИЛА) - це надзвичайна або невідворотна за даних умов подія, яка здійснює зовнішній неконтрольований особою вплив на її поведінку.

ПРИКЛАДИ:

виняткові погодні умови і стихійне лихо (ураган, буря, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, землетрус, пожежа, просідання і зсув ґрунту);

непередбачені ситуації (страйк, дія суспільного ворога, оголошена та неоголошена війна, загроза війни, терористичний акт, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, громадська демонстрація, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух).

“...Стаття 617. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання

1. Особа, яка порушила зобов'язання, **звільняється від відповідальності** за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що **це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили. ...”**.

ВИДИ ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ (ПРАВОВОЇ) ПОВЕДІНКИ

Оцінка		юридична	
		<i>відповідає нормам права</i>	<i>суперечить нормам права</i>
соціально	<i>ознаки</i> Соціально корисна	ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА	ОБ'ЄКТИВНО-ПРОТИПРАВНА ПОВЕДІНКА <i>(може бути і соціально шкідливою)</i>
	Соціально шкідлива	ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ	ПРАВOPУШЕННЯ

Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. фахівців з інформаційної безпеки / [О. О. Тихомиров, М. М. – Мікуліна, Ю. А. Іванов та ін.] ; за заг. ред. Л. М. Стрельбицької. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. – 332 с. **С. 204**

2. Поняття, ознаки та види правопорушень

ПРАВОПОРУШЕННЯ - суспільно небезпечне або шкідливе неправомірне (протиправне) винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, за яке чинним законодавством передбачена юридична відповідальність.

ОЗНАКИ ПРАВОПОРУШЕННЯ:

- 1) *діяння (дія або бездіяльність);*
- 2) *суспільна шкідливість* або *суспільна небезпека;*
- 3) *протиправність;*
- 4) *винне* діяння;
- 5) *деліктоздатність* фізичної або юридичної особи;
- 6) *тягне за собою юридичну відповідальність.*

ВИДИ ПРАВООПОРУШЕНЬ

За ступенем суспільної небезпеки

- **злочини**
- **проступки**

За галузями права

- **конституційні**
- **кримінальні (злочини)**
- **адміністративні**
- **цивільно-правові (делікти)**
- **дисциплінарні (у трудовому праві)**
- **фінансові**
- **порушення норм міжнародного права**

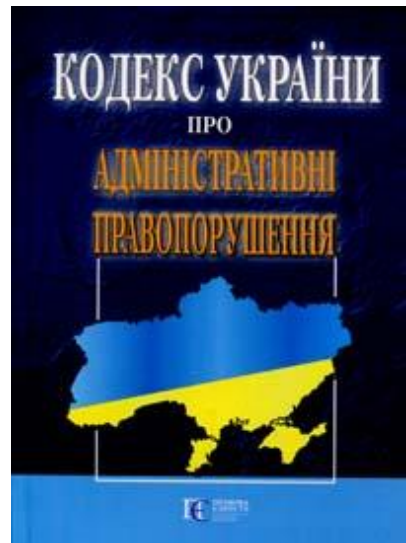
“... Стаття 11. Поняття злочину

1. *Злочином* є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. ...”.

“... Стаття 9. Поняття адміністративного правопорушення

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. ...”.

3. Склад правопорушення

- **СКЛАД ПРАВОПОРУШЕННЯ –**
- ***сукупність визначених законом об'єктивних і суб'єктивних виявів протиправного діяння, за вчинення якого передбачено юридичну відповідальність.***
- **СУБ'ЄКТ**
- **СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА**
- **ОБ'ЄКТ**
- **ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА**

- **СУБ'ЄКТ ПРАВОПОРУШЕННЯ –**
- **деліктоздатна фізична або юридична особа, яка вчинила правопорушення**
- **ФІЗИЧНА ОСОБА**

- **ЮРИДИЧНА ОСОБА**

“... Стаття 18. Суб'єкт злочину

Суб'єктом злочину є *фізична ОСУДНА особа*, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

Стаття 22. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність

1. Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину *виповнилося шістнадцять років. ...*”.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ПРАВОПОРУШЕННЯ -

це внутрішня сторона правопорушення, що відображає психічний стан особи в момент здійснення правопорушення та характеризується наступними ознаками:

•1

•**ВИНОЮ** (*психічне ставлення суб'єкта до свого протиправного діяння і його наслідків*);

•2

•**МОТИВОМ** (*усвідомлене внутрішнє спонукання особи до вчинення протиправного діяння*);

•3

•**МЕТОЮ** (*уява особи про бажаний результат*);

•4

•**ЕМОЦІЯМИ** (*душевне хвилювання, що пов'язане із вчиненням особою протиправного діяння*).

ОБ'ЄКТ ПРАВОПОРУШЕННЯ – це суспільні відносини, які охороняються нормами права і на які дане правопорушення посягає.

“... Стаття 9. Поняття адміністративного правопорушення

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на **громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління** і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. ...”.

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ПРАВОПОРУШЕННЯ – це зовнішній вияв правопорушення, що характеризується наступною сукупністю ознак:

1

• наявність протиправного діяння;

2

• наявність негативних наслідків діяння;

3

• причинно-наслідковий зв'язок між діянням і наслідками;

4

• місце, час, обставини, способи та засоби вчинення правопорушення.

Форми вини правопорушника

ВИНА - психічне ставлення правопорушника до здійснюваного ним діяння і його суспільно шкідливих чи суспільно небезпечних наслідків.

Визначається трьома моментами:

інтелектуальний компонент

•1) суб'єкт **усвідомлює** протиправність свого діяння;

•2) **передбачає** негативні наслідки своєї поведінки;

вольовий компонент

•3) **відношення** (бажання чи свідоме припущення наслідків) суб'єкта

ФОРМИ ВИНИ

- **УМИСЕЛ**

- **ПРЯМИЙ УМИСЕЛ**

- *(крадіжка чужого майна)*

- **НЕПРЯМИЙ УМИСЕЛ**

- *(заподіяння шкоди здоров'ю власника майна під час пограбування)*

- **НЕОБЕРЕЖНІСТЬ**

- **САМОВПЕВНЕНІСТЬ**

- *(перевищення швидкості водієм, який розраховує у будьякий момент загальмувати й уникнути небажаних наслідків)*

- **НЕДБАЛІСТЬ**

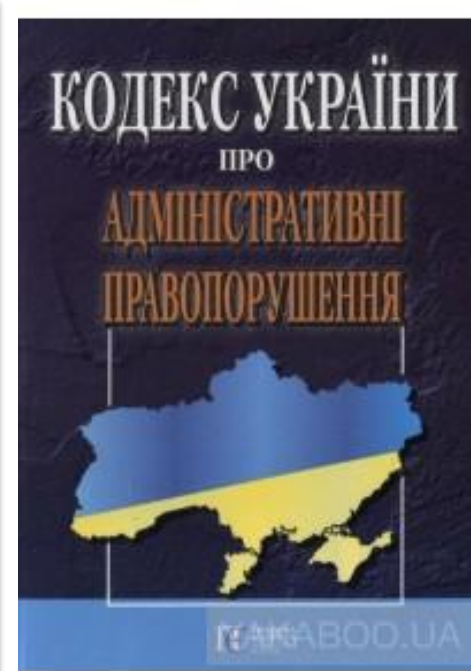
- *(службова недбалість)*

“... Стаття 10. Вчинення адміністративного правопорушення **умисно**

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Стаття 11. Вчинення адміністративного правопорушення з **необережності**

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити. ...”.

Тема 14. Правова поведінка та юридична відповідальність

- **1. Юридична відповідальність: поняття, ознаки та види.**
- **2. Підстави юридичної відповідальності.**
- **3. Мета, функції та принципи юридичної відповідальності.**
- **4. Юридична відповідальність і державно-правовий примус: співвідношення понять.**

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ:

- 1. Юридична відповідальність.**
- 2. Необхідна оборона.**
- 3. Крайня необхідність.**
- 4. Випадок (казус)**
- 5. Непереборна сила (форс-мажор)**
- 6. Державно-правовий примус**

1. Юридична відповідальність: поняття, ознаки та види

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ –

передбачені санкціями норм права несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких зазнає особа за вчинене правопорушення.

ОЗНАКИ:

- 1) настання *несприятливих наслідків особистого* (позбавлення волі, життя; престижного характеру - оголошення догани, позбавлення нагород, почесних звань), *майнового* (накладання штрафу, конфіскація майна, відшкодування завданої шкоди) *чи організаційного* (звільнення із займаної посади, закриття підприємства, позбавлення спеціального права - позбавлення прав водія, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю) *характеру;*
- 2) настає внаслідок скоєння *правопорушення;*
- 3) застосовується лише до *деліктоздатних суб'єктів;*
- 4) здійснюється *уповноваженими суб'єктами* в формі *правозастосовчої діяльності;*
- 5) забезпечується можливістю застосування *державного примусу.*

Конституція України

Стаття 92. Виключно законами України визначаються: ...

22) засади *цивільно-правової відповідальності*; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та *відповідальність* за них.

{Офіційне тлумачення положення п.22 ч.1. ст.92 див. в Рішенні Конституційного Суду № 7-рп/2001 від 30.05.2001}

КОНСТИТУЦІЯ
УКРАЇНИ

Положення п.22 ч.1 ст.92 Конституції України треба розуміти так, що ним безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. За цим положенням виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності, а також діяння, що є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями як підстави кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, та відповідальність за такі діяння. Зазначені питання не можуть бути предметом регулювання підзаконними нормативно-правовими актами.

Стаття 111. Види відповідальності за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи

111.1. За порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

- 111.1.1. **фінансова;**
- 111.1.2. **адміністративна;**
- 111.1.3. **кримінальна.**

111.2. Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.

Види юридичної відповідальності

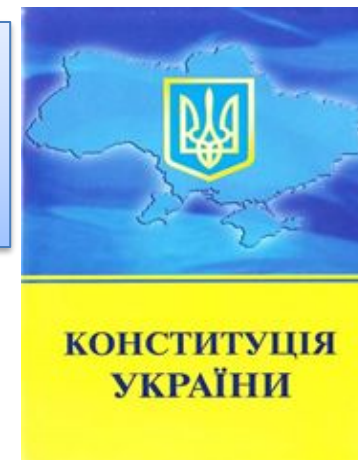
*За галузевою належністю
санкції, що
застосовується до
правопорушника*

- **конституційна**
- **кримінальна**
- **адміністративна**
- **цивільно-правова**
- **відповідальність в трудовому праві**
- **дисциплінарна**
- **матеріальна**
- **фінансова**

ПРИКЛАДАМИ конституційної відповідальності можуть бути розпуск політичної партії чи громадської організації, дострокове припинення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування; дострокове припинення повноважень Верховної Ради України; відставка Кабінету Міністрів України тощо.

ПРИКЛАД
конституційної
відповідальності

Стаття 111. Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, - тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб. {Стаття 173 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 55/97-ВВ від 07.02.97](#), [№ 2744-V від 02.12.2010](#)}

ПРИКЛАД
адміністративної
відповідальності

Стаття 810-1. Оренда житла з викупом

5. Істотними умовами договору оренди житла з викупом є:
- 1) найменування сторін;
 - 2) характеристики житла, щодо якого встановлюються відносини оренди з викупом;
 - 3) строк, на який укладається договір;
 - 4) розміри, порядок формування, спосіб, форма і строки внесення орендних платежів та умови їх перегляду;
 - 5) умови дострокового розірвання договору;
 - 6) порядок повернення коштів у разі дострокового розірвання або припинення договору;
 - 7) права та зобов'язання сторін;
 - 8) **відповідальність сторін;**
 - 9) інші умови, визначені законом. (Частина п'ята статті 810-1 в редакції Закону № 2367-VI від 29.06.2010)

ПРИКЛАД
цивільно-правової
відповідальності

МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ

Офіційне видання

ЦИВІЛЬНИЙ
КОДЕКС
України

ПРИКЛАД
дисциплінарної
відповідальності

Стаття 147. Стягнення за порушення трудової дисципліни

За порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення:

- 1) догана;**
- 2) звільнення.**

Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення.

Стаття 147-1. Органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення

Дисциплінарні стягнення застосовуються органом, якому надано право прийняття на роботу (обрання, затвердження і призначення на посаду) даного працівника.

На працівників, які несуть дисциплінарну відповідальність за статутами, положеннями та

Межа між дрібним викраденням чужого майна та таємним викраденням чужого майна (крадіжкою)?

Стаття 51. Дрібне викрадення чужого майна

Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата - тягне за собою накладення штрафу від 10 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до 1 місяця з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк від 5 до 10 діб.

Викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 мінімуму доходів громадян.

192 грн 10 коп.

17 грн.

Стаття 185. Крадіжка

1. **Таємне викрадення чужого майна (крадіжка)** - карається штрафом від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 18 до 240 годин, або виправними роботами на строк до 2 років, або арештом на строк до 6 місяців, або позбавленням волі на строк до 3 років.

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

РОЗДІЛ XX. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підрозділ 1. Особливості справляння податку на доходи фізичних осіб

...

5. Якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні **податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року.**

...

169.1.1. у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного

ЗАКОН УКРАЇНИ “Про Державний бюджет України на 2019 рік”

Стаття 7. Установити у 2019 році прожитковий мінімум ... в розрахунку на місяць у розмірі...: ... працездатних осіб: з 1 січня 2019 року - 1921 гривня...

На підставі вищевказаного розраховуємо **податкову соціальну пільгу, яка дорівнює 960 грн 50 коп. (50% від прожиткового мінімуму для працездатної особи).**

Тому, викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує **192 грн 10 коп. (0,2 від 50% 1921 грн)**. Якщо вартість викраденого майна перевищує 192 грн 10 коп., за таке правопорушення настає кримінальна відповідальність

2. Підстави юридичної відповідальності.

Юридична відповідальність можлива

ІСНУЮТЬ

підстави для настання

Юридичної відповідальності

ФАКТИЧНІ
ПІДСТАВИ

ВІДСУТНІ

підстави звільнення

від відповідальності

**ВИРОК
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

Волинський міський суд Волинської області в складі
судового судді – Канівця Л.Ф.,
заступника секретаря – Громяк А.М.,
прокурора – Олішкевича О.В.,
судового виконавчого завдання – Савчука В.О.,
судового записника – Мартіросяна А.Г.,
судового слідчого – Карпюка П.В.,
судового перекладача – Бик О.В.,
в складі якого в відкритому судовому засіданні кримінальне провадження № 0108 по обвинуваченню Савчука Володимира
Олександровича, 18.07. 1958 року народження, уродженця с. Верхи, Луцького району, Волинської області, жителя м. Володимира - Волинська, по вулиці Володимира Великого, 1 кв. № 12, Волинської області, українця, громадянина України, одруженого, не працюючого, освіта вища, раніше не судимого, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 125 КК України, -

ВСТАНОВИВ:

Обвинувачений Савчук А.О. розпорядженням Президента України № 450 /2014 від 04.04.2014 року призначений на посаду голови Володимира - Волинської районної державної адміністрації Волинської області, яка відповідно до ст. 25 Закону України « Про державну службу » відноситься до 3 категорії посад державних службовців .

Перебуваючи на вказаній посаді Савчук В.О. 14.10.2014 року, близько 17 години, в приміщенні кабінету загального відділу Володимира - Волинської районної державної адміністрації, що по вулиці Небесної Сотні, 3 в м. Володимирі - Волинську, під час раптово виниклого словесного конфлікту, за його ініціативою, із заступником голови Володимира - Волинської районної ради Карпюком П.В., умисно, на ґрунті особистих неприязних сосунків, наніс останньому сконцентрований удар кулаком в обличчя .

В результаті нанесеного удару Карпюк П.В. отримав тілесне ушкодження

Підстави юридичної відповідальності

“... Стаття 2. Підстава кримінальної відповідальності

1. Підставою кримінальної відповідальності є **вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину**, передбаченого цим Кодексом. ...”.

“...Стаття 1166. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду

1. Майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, **відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.**

2. **Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини. ...”.**

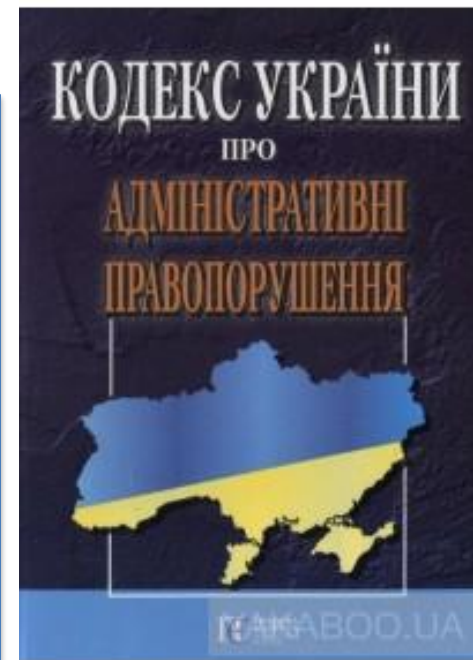

Постава звільнення від юридичної відповідальності

НЕОСУДНІСТ

“... Стаття 20. Неосудність

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані **неосудності**, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. ...”.

2) МАЛОЗНАЧНІСТЬ

ДІЯННЯ

“... Стаття 22. Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при **малозначності правопорушення**

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. ...”.

Підстави звільнення від юридичної відповідальності

3) ВИПАДОК або НЕПЕРЕБОРНА СИЛА

“...Стаття 617. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання

1. Особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок **випадку** або **непереборної сили**. ...”.

4) ФІЗИЧНИЙ або ПСИХІЧНИЙ ПРИМУС

“...Стаття 40. Фізичний або психічний примус

1. Не є злочином дія або бездіяльність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, **вчинена під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками**. ...”.

Наприклад, касир віддає гроші банку озброєному злочинцю.

5)

“...Стаття 36. НЕОБХІДНА ОБОРОНА

1. Необхідною обороною визнаються *дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи*, яка захищається, *або іншої особи*, а також суспільних інтересів та інтересів держави *від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає*, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. ...”.

шкода завдається
особі, що посягає

пропорційність
оборони та
посягання

застосовується
проти
протиправного
діяння

своєчасність
оборони

може
застосовуватися
незалежно від
можливості
уникнути
посягання

є підставою для
звільнення від
будь-якого виду
юридичної
відповідальності

ЗАДАЧІ

Чи настане в даному випадку юридична відповідальність? Якого виду (видів)? Відповідь обґрунтуйте.

СИТУАЦІЯ 1: Сергій ішов додому. На пустинній вулиці він побачив двох молодиків, які чіплялися до дівчини. На прохання Сергія припинити молоді люди не реагували. Тоді, щоб захистити дівчину, Сергій побив хлопців, завдавши їм тілесних ушкоджень.

СИТУАЦІЯ 2: Сергій ішов додому. Поруч із будинком Світлани він побачив Андрія, який теж симпатизував Світлані. Зі словами: „Я ж попереджав тебе, щоб ти більше тут не з'являвся.” - Сергій почав бити Андрія, зрештою Андрій отримав тілесні ушкодження.

ПРИКЛАД. Автолюбитель повертався додому з полювання на власній автомашині з причепом. Дорога далека, і коли стемніло, він зупинився для відпочинку. Однак одразу до нього під'їхала вантажівка, з якої вийшли троє молодиків і без жодного слова прострелили колеса автомобіля мисливця. Після цього вони почали брати речі з причепу. Власник автомобіля не розгубився — відкрив прицільний вогонь по грабіжниках з мисливського карабіна, убивши одного й тяжко поранивши іншого. Поранений і його спільник поспіхом від'їхали на вантажівці, але невдовзі були затримані міліцією. Автолюбитель убив людину, поранив іншу, але він не буде притягнутий до відповідальності. Його дії є необхідною обороною.

6)

Підстави звільнення від юридичної відповідальності

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС
УКРАЇНИ

“...Стаття 39. КРАЙНЯ НЕОБХІДНІСТЬ

1. Не є злочином *заподіяння шкоди* правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто *для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб*, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, *якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами* і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності. ...”.

шкода завдана третім особам, непричетним до створення небезпеки

завдана шкода повинна бути меншою, ніж відвернена

застосовується для відвернення небезпеки інтересам, які охороняються законом

може застосовуватися лише в разі неможливості уникнути небезпеки чи відвернути її іншим шляхом

є підставою для звільнення від адміністративної та кримінальної відповідальності

НАПРИКЛАД, при вчиненні дорожньо-транспортної пригоди виникла обставина, коли необхідно швидше доставити особу, яка отримала травму, до лікарняної установи. Водій транспортного засобу порушуючи правила дорожнього руху доставляє травмовану особу в лікарню, в якій їй надається необхідна медична допомога або врятовується життя. Фактично в його діях є склад адміністративного правопорушення, пов'язаний з порушенням правил дорожнього руху, але шкода, яку заподіяв водій рятуючи здоров'я та життя особи, не могла бути усунута іншими засобами, заподіяна ж шкода - порушення правил дорожнього руху є менш значною, ніж відвернута - шкода здоров'ю та життю особи.

Стаття 1171 ЦК. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності

Шкода, завдана особі у зв'язку із вчиненням дій, спрямованих на усунення небезпеки, що загрожувала цивільним правам чи інтересам іншої фізичної або юридичної особи, якщо цю небезпеку за даних умов не можна було усунути іншими засобами (крайня необхідність), відшкодовується особою, яка її завдала. Особа, яка відшкодувала шкоду, має право пред'явити зворотну вимогу до особи, в інтересах якої вона діяла. Враховуючи обставини, за яких було завдано шкоди у стані крайньої необхідності, суд може покласти обов'язок її відшкодування на особу, в інтересах якої діяла особа, яка завдала шкоди, або зобов'язати кожного з них відшкодувати шкоду в певній частці або звільнити їх від відшкодування шкоди частково або в повному обсязі.

ПРИКЛАД, Іноді людина потрапляє в складні обставини, зумовлені дією природи, тварин, людей, технікою тощо. На нічній дорозі далеко від населених пунктів сталася автокатастрофа, є постраждалі. Водій машини, що зупинилася, відмовляється відвезти їх до лікарні, тому друзі тих, хто постраждав, силоміць забирають автомашину. Завдяки їхній оперативності поранених урятовано. Чи вчинено злочин? На перший погляд, так, адже у власника забрали автомобіль, до нього було застосовано силу. Проте іншої можливості врятувати поранених не було, водій відмовився допомогти добровільно, до того ж урятовано людей, отже, відвернено більшу шкоду, аніж заподіяна. Такі дії вважають учиненими в стані крайньої необхідності. За дії в стані крайньої необхідності особа не

3. Мета, функції та принципи юридичної відповідальності.

МЕТА

- захист правопорядку
- досягнення справедливості
- гарантування (забезпечення) прав людини

ФУНКЦІЇ

- каральна
- захисна
- попереджувальна (превентивна (від лат. *praeventivus* — запобіжна))

ПРИНЦИПИ

- справедливість
- гуманізм
- законність
- обґрунтованість
- невідворотність
- доцільність
- індивідуалізація

“...Стаття 58. ...

Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Стаття 61. Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Стаття 62. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. ...

Стаття 63. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. ...”.

4. Юридична відповідальність і державно-правовий примус:

• ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ ПРИМУС

• *попереджувальні засоби*

• *засоби припинення правопорушень*

• *засоби захисту (відновлювальні засоби)*

• *юридична відповідальність*

• **ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

• 1. передбачається санкцією норми права;

• 2. пов'язана з новим додатковим обов'язком — нести відповідальність.

• **ІНШІ ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ**

• 1. передбачаються диспозицією норми права;

• 2. не передбачають додаткового обов'язку.

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬ НІ ЗАСОБИ

• прикладами є перевірка документів; митний догляд авіапасажирів та їх речей; припинення або обмеження руху транспорту і пішоходів при виникненні погрози

• базують лише на

• засновані на до
кращому часу

важко свої
прав'я порушенням

• прикладами є
вилучення речей
(пограблені, хижацької
обов'язків, з метою

відновлення
правового
становища особи, кі
права якої порушено

• прикладами є примусове вилучення майна із чужого незаконного володіння, стягнення боргу, позбавлення батьківських прав; примусове стягнення аліментів на утримання дітей, визнання угоди

ЗАСОБИ ПРИПИНЕННЯ ПРАВ ПОРУШЕНЬ

ЗАСОБИ ЗАХИСТУ (ВІДНОВЛЮВАЛЬ НІ ЗАСОБИ)